

25.6.2016.

Zoran Restović (63), preuzeo je prošle godine dužnost prvog među šibensko-kninskim antifašistima, nakon što je tu organizaciju godinama vodio, u staroj "subnorovskoj" tradiciji, Slavko Matić. S Restovićem, deklariranim ljevičarom, koji je bio dugogodišnji direktor građevinske tvrtke ZAK, i bitno pomlađenim vodstvom, ova je antifašistička udruga krenula novim smjerom i s novim ambicijama. Uoči Dana antifašizma najavili su i svoj prvi veliki projekt, koji u osnovi jest neka vrsta reafirmacije ideje antifašizma kod nas. Eto i razloga za praznički intervju.

Smjena generacija

- Otvaranje Muzeja oslobođenja Dalmacije u Drugom svjetskom ratu u Šibeniku, čini se iz aktualne političke perspektive, pravim podvigom. Kako ste uspjeli u gradu kojim upravlja HDZ dobiti podršku za takav projekt?

Udruga je iz ugovornog odnosa s bivšom općinom Šibenik, imala upisano pravo korištenja 42 kvadrata u zgradi bivšeg Doma boraca i omladine, u naravi dvije kancelarije koje su se mijenjale po potrebi Grada. Promjenom rukovodstva Udruge ušli smo u pregovore s Gradom o zamjeni tih prostora, koji su njima kao kancelarije puno potrebnije nego prostor koji je 20 godina stajao prazan bez ideje za njegovu uporabu. Na kraju se dogodilo da su zadovoljni i oni i mi, jer smo uspjeli osmisliti primjenu zamjenskog prostora koji smo dobili. Kako smo mi njima predali uređen prostor, tako su pristali na određena sredstva za uređenje novog prostora. I moram spomenuti da je gradonačelnik sa svojim ljudima vrlo profesionalno obavio, zajedno sa nama, ovaj posao.

- Donedavno se godišnjica strijeljanja Rade Končara i suboraca, na Šubićevcu obilježavala gotovo "u ilegali". Okupila bi se šaćica dalmatinskih, uglavnom splitskih i šibenskih antifašista, položili bi vijence uz spomenik, pročitali prigodno slovo i začas bi se razišli pazeći da, ako je moguće, ne budu primijećeni kao akteri događaja. Danas tomu više i nije tako. Mijenja li se odnos prema antifašizmu u Hrvatskoj?

Mislim da DA. U svim udrugama u Hrvatskoj neminovno dolazi do smjene rukovodstva, jer su do sada to svugdje bili borci II svjetskog rata, a sada te udruge preuzimaju mlađi antifašisti, puno veće akcijske sposobnosti, s novim idejama.

- Ako imamo ministra kulture koji je deklarirani ustašonostalgičar, može li se reći da se državna politika, koja je doduše na odlasku, odrekla antifašizma? I danas imamo samo čestitku samo "tehničkog premijera", a na središnjoj proslavi tog državnog praznika nisu se pojavili ni predsjednica države ni šef Sabora...

Dugi niz godina državna se politika prema antifašizmu ponaša kao majka prema neželjenom djetetu, više bi voljela da se ne mora nikako ponašati, tako da i ova politika sadašnje vlasti nije ništa drugačija. Imam osjećaj da je odnos prema antifašizmu više obveza prema europskim dostignućima, nego stvarna opredijeljenost.

Dalmatinski antifašizam je bio i socijalna revolucija

- Je li danas antifašizam ipak, generalno govoreći, neovisno od stranačkog predznaka, više retorika nego svjetonazor i politika?

Dio odgovora se nalazi u prethodnom. Antifašizam jeste svjetonazor, i puno više nego retorika po potrebi. Udruge antifašista moraju imati otklon od dnevnopolitičkih potreba raznih stranaka koje bi od potrebe do potrebe antifašizam stavljali u usta. Antifašizam Šibenika, Dalmacije, Hrvatske u II svjetskom ratu bio je puno više od većine antifašističkih pokreta po Evropi. On je uz otpor nacifašistima, ustašama, četnicima bio i socijalna revolucija, bio je borba za bolju budućnost, i ta osnovna odrednica antifašizma mora i danas biti osnovna vodilja takvog antifašističkog svjetonazora.

- Imate li podatke o tome koliko je antifašističkih spomenika u Dalmaciji tijekom zadnjih 20-ak godina, u novoj, navodno modernoj, Hrvatskoj porušeno?

Za vrijeme Domovinskog rata porušeno je preko 3000 raznih spomenika, ploča, spomena, o u zadnjih 20-ak godina, ili je porušeno, ili je "premješteno" još oko 650, te na takav način uništeno ili sklonjeno preko 75% posto spomeničke baštine u Hrvatskoj. Podaci za Dalmaciju u postotku su još i gori.

- Koliko vaša udruga broji članova i postoji li uopće svijest kod mladih ljudi o tome što antifašistička ideja uopće jest?

Udruga trenutno broji 267 članova koji su ispunili sve obveze prema Statutu. Na raznim popisima još imamo oko 420 članova koji djelomično ispunjavaju obveze i iz raznih razloga još nemaju status aktivnog članstva. U članstvu imamo preko 30% posto mladih od 35 godina, i imajući njih u vidu odgovorio bi da među mladima postoji ne samo svijest nego i spremnost da žive ideje antifašizma. Ali u društvu je ipak drugačije. Već od najmlađih se bilo kakva spoznaja, ideja, istina o antifašizmu skriva, ne objašnjava. Samo jedan primjer. Nema ni jednog vrtića, bio on gradski ili privatni, koji nije obilježio nekakve "dane kruha", koji nije državni blagdan, ili koji nije programski obradio Uskrs, bez obzira i bez spoznaje o dječjoj vjeroispovijesti, a s druge strane nađite mi jedan jedini koji je programski obradio Dan antifašističke borbe kao blagdan i neradni dan. Tako je i u 90% posto osnovnih i srednjih škola.

Mesić možda nije izvorni antifašist, ali bolje ikad nego nikad!

- Za središnju proslavu Dana antifašizma u Dalmaciji izabrano je Tisno. Zašto? Zar zbog toga što je tamo načelnik SDP-ovac? Je li Stipe Mesić, koji je na ovogodišnjoj proslavi glavni gost, sa svojim ukupnim političkim backgroundom autentični antifašist?

Ne. Nije Tisno zbog toga izabrano. Mi smo središnju proslavu oslobođenja Dalmacije imali u Vodicama. Kako je naša županija u ovoj godini treći put domaćin, to smo bratski raspodijelili na tri udruge koje čine našu Zajednicu udruga. Što se Mesića tiče, mislim da nije autentični antifašist, ali bolje ikad nego nikad.

- Dobili ste u staroj gradskoj jezgri iznimno atraktivan prostor za rad udruge i Muzej oslobođenja. Rekli ste da je zamisao bila da antifašizam na taj način živi dnevno, kroz dnevne aktivnosti i obilazak Muzeja. Kakve aktivnost planirate i može li se u ovoj državi istinski rehabilitirati antifašizam kojeg kod nas mnogi poistovjećuju s komunizmom?

Preko 30 ljudi svakodnevno radi na osmišljavanju programa, koji su vezani za prostor, od dana kinoteke, dana knjige, dana stvaralaštva, dana druženja, mjesečnih izložbi i još dosta toga, i potpuno smo uvjereni da možemo prezentirati, pokazivati što antifašizam jeste, za koje su ideje ginuli naši građani kao antifašisti, a u isto vrijeme i prepoznavati fašizam, na njega upozoravati, i protiv njega se boriti, uvijek za bolju budućnost.

- Koliko je ljudi iz Dalmacije sudjelovalo u antifašističkom pokretu, koliko ih je u borbi stradalo i koliko od toga u Šibeniku?

Iz Šibenika je u NOR-u učestvovalo 12.800 boraca, od čega 9.820 u operativnim jedinicama Narodno-oslobodilačke vojske. Poginulo ih je 3.700. To su brojke koje se ne smiju nikada zaboraviti, i to je ujedno jedan od prioritarnih zadataka naše Udruge. Uz poseban spomen na 535 Šibenčana poginulih na Sutjesci, ili zamislite podatak o 51 poginulom Bilićanu u samo 24 dana Sutjeske.

Izložba s popisom "spomeničara" iz Drugog svjetskog rata

- Navodno, u muzeju planirate izložiti i popis svih nosilaca Spomenice iz Drugog svjetskog rata. Računate li na pristanak živih boraca i obitelji poginulih i umrlih? Ne mislite li da će neki to doživjeti, s obzirom na

iskrivljenu percepciju antifašizma, kao provokaciju?

Da, prva od tematskih izložbi biti će izložba i popis nosilaca Spomenice iz II svjetskog rata, s njihovim biografijama, i njihovim sudbinama, ne da bi se provociralo, nego da bi se sjećalo, da bi njihove biografije bila inspiracija novim naraštajima. Njihova djela i antifašistička prošlost je opće dobro i ne mislim da će pristanak svih zainteresiranih izostati.

- Postoji li interes mladih za taj dio hrvatske povijesti??

Uvjeren sam da zanimanje postoji. Postoji kao želja za spoznajom što su radili njihovi djedovi i bake, postoji interes za poveznicom između antifašističke borbe u II svjetskom ratu i stanova njihovih roditelja, zapošljavanja njihovih djedova i roditelja, postoji interes za istinom koja je uvijek potrebna kako ta generacija ne bi bila manipulirana. I kako je ekonomska situacija te generacije teža, kako je stalno zaposlenje njima san, kako je rješavanje stambenog pitanja bez roditeljskih nekretnina nemoguća misija, tako je interes za ostvarivim idealima antifašističke borbe sve veći, a na nama odgovornost kao udruge trajna. I tu vlast, ako želi biti narodna, ne smije, antifašizmu kao najvećem dostignuću modernog svijeta, primjerice, pretpostaviti kraljeve bez značaja. Manipulacija povijesnim činjenicama ide do tih razmjera da djeca Šibenika kralja Krešimira vide kao utemeljitelja i osnivača Šibenika, dok je u stvarnosti on kroz Šibenik ili prolazio ili čak ni to.

Rehabilitacija ustaštva

- Dobar dio hrvatske populacije ne vidi ništa sporno u pozdravu iz NDH „Za dom spremni“ koji se gotovo redovito može čuti na stadionima i drugim javnim prostorima, a neki su ga čak htjeli i afirmirati kao službeni pozdrav Hrvatske vojske. Kako to komentirate?

Mi danas imamo trend ustaških potomaka, kao i strančica njihovih obožavatelja, da stalno pokazuju nezadovoljstvo jer ih Hrvatska nije i ne može prikazivati drugačije, osim kao fašiste, koljače i zločince. Kada ne mogu to, onda čitavo vrijeme provlače tezu o zločinima sa obje strane, kako bi makar umanjili njihov zločin. Primjer je i fašistički pozdrav “za dom spremni”. Pokušaj da ga uguraju među djecu, navijače, masovna okupljanja, je njihova želja za rehabilitacijom ustaša. I tu je odgovornost vlasti. Sada je vrlo popularna teza “prestanimo govoriti samo o partizanima i ustašama”. To govore nesposobni političari, koji puno više gledaju u svoj džep nego u potrebe onih koji su ih izabrali. Ako na periferiju stavimo zadnji sustav mjerila vrijednosti – antifašizam, onda će nam jedino mjerilo vrijednosti ostati interes krupnog kapitala i crkve.